

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Federalism and ethnic conflict in Ethiopia. A comparative study of the Somali and Benishangul-Gumuz regions

Adegehe, A.K.

Citation

Adegehe, A. K. (2009, June 11). *Federalism and ethnic conflict in Ethiopia. A comparative study of the Somali and Benishangul-Gumuz regions*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/13839>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/13839>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

In deze dissertatie wordt de impact onderzocht van de federale herstructurering van Ethiopië op etnische conflicten. Ethiopië is een multi-etnisch land met ongeveer 85 etno-linguïstische groepen. Sinds de jaren '60 van de twintigste eeuw gaat het land gebukt onder etno-regionale conflicten. De invoering van etnisch federalisme in Ethiopië was bedoeld om een staatsstructuur te ontwikkelen die de complexe etno-linguïstische diversiteit het hoofd zou kunnen bieden alsmede de verhouding tussen staat en maatschappij op een democratische basis te schoeien.

Nadat het militaire regime (de Derg) de macht overnam van de monarchie tijdens de revolutionaire omwenteling in 1974, namen de etno-regionale conflicten in hevigheid toe. De Derg lanceerde weliswaar een aantal radicale en vooruitstrevende veranderingen, maar oefende tegelijkertijd een sterke repressieve controle uit. Daardoor nam de politieke oppositie, inclusief de etno-nationalistische, voornamelijk de vorm aan van een gewapende strijd. Dat leidde tot tientallen jaren van verwoestende burgeroorlogen. Daar kwam in mei 1991 een eind toen het door het *Tigray People's Liberation Front* (TPLF) gedomineerde *Ethiopian Peoples' Revolutionary Democratic Front* (EPRDF) met militaire middelen de Derg versloeg en de macht overnam.

Sinds de machtsovername door het EPRDF heeft de Ethiopische politiek ingrijpende veranderingen ondergaan. Het Overgangshandvest uit 1991 erkende de afscheiding van Eritrea, alsmede het recht op zelfbeschikking en afscheiding voor de etnische groepen in het land, die in het handvest als "naties, nationaliteiten en volken" werden aangeduid. Daarnaast kondigde het Overgangshandvest een meerpartijendemocratie en de invoering van politieke en burgerlijke vrijheden aan. Op grond van dit handvest zijn in 1992 veertien regionale besturen gevormd naar etno-linguïstische lijnen. Daarnaast erkende de federale grondwet van 1994 een meerpartijendemocratie en het recht van afscheiding. Deze grondwet voorzag in de vorming van een federale regering met negen etnische regio's. Bovendien legde de grondwet etniciteit vast als het fundamentele principe voor de organisatie van de staat, het systeem van vertegenwoordiging en politieke mobilisatie.

Het debat over de impact van het etnische federalisme op het bestaan van conflict en vrede in Ethiopië is de afgelopen 17 jaar vooral normatief en gepolariseerd van aard gebleven. Enerzijds zien voorstanders een nieuw tijdperk van etnische democratie aanbreken, waarin de erfenis van etnische ongelijkheid wordt aangepakt. Anderzijds stellen critici juist dat het gebruik van etniciteit als belangrijkste organisatorische middel in de federatie identiteit onnodig essentialistisch maakt, afscheiding aanmoedigt en leidt tot politieke fragmentatie (zie Hoofdstuk 3). In deze studie wordt evenwel met gebruikmaking van vergelijkende en empirische benaderingen geanalyseerd welke impact federalisme daadwerkelijk heeft gehad op de verhoudingen tussen groepen op

regionaal en lokaal niveau. In dit kader wordt een aantal casus in de regio's Somali en Benishangul-Gumuz bestudeerd.

De studie toont aan dat de federale herstructurering van Ethiopië gemengde resultaten heeft opgeleverd. Aan de ene kant heeft het geleid tot erkenning van culturele en linguïstische rechten van etnische groepen in het land (zie Hoofdstuk 3). Aan de andere kant veranderde het etnische federalisme niet alleen bestaande conflicten van karakter, maar liet het ook plaatselijke conflicten ontstaan (zie Hoofdstukken 4, 6, 7 en 8). Veel van die plaatselijke conflicten kunnen als autonomie-conflicten worden aangeduid, omdat zij op enigerlei wijze verbonden zijn aan de federale herstructurering van het land. Deze autonomie-conflicten kunnen vanuit vier perspectieven worden beschouwd.

Allereerst werd etniciteit ook een onderwerp van politiek-juridisch aard, doordat zij een centrale plaats kreeg toebedeeld in organisatie van de staat, het systeem van vertegenwoordiging en politieke mobilisatie. Ten gevolge daarvan introduceerde de regering instituties en wetgeving ten einde etnische identiteit wettelijk vast te leggen en reguleren (zie Hoofdstuk 2). De definitie van etnische identiteit van veel minderheidsgroepen werd hierdoor een controversiële kwestie en lokte soms conflicten uit (zie Hoofdstukken 6 en 8). In het kort gezegd, leidde het gebruik van etniciteit als het voornaamste instrument in de organisatie van de staat er niet alleen toe dat etnische identiteit hernieuwde aandacht kreeg, maar benadrukte het ook het etnisch anders-zijn. Dat veroorzaakte wantrouwen en gewelddadige conflicten.

Ten tweede bracht de institutionalisering van etnisch federalisme met zich dat nieuwe grenzen tussen regio's werden getrokken met de bedoeling etnische, regionale en soms sub-regionale grenzen samen te laten vallen. Dit verliep alles behalve soepel. In sommige gevallen leidde het tot gewelddadige conflicten tussen diverse etnische groeperingen (zoals de Gumuz en Oromo) zonder geschiedenis hadden van langdurige conflicten (zie Hoofdstuk 9). Daarnaast verergerde het juist al bestaande conflicten over territorium en hulpbronnen tussen verscheidene Somali-clans en de burens van Oromo- en Afar-huize (zie Hoofdstuk 8).

Ten derde ging het etnische federalisme gepaard met *intra*-regionale conflicten over financiële en andere machtsmiddelen die op regionaal en lokaal ter beschikking waren gesteld. Dergelijke conflicten kwamen in beide bestudeerde regio's voor. In Hoofdstuk 6 wordt getoond hoe clans in de Somali-regio met elkaar concurreren om toegang te krijgen tot de nieuwe machtsmiddelen die op lokaal niveau beschikbaar waren. In de Benishangul-Gumuz-regio concurreerden de twee grote regionale groepen, de Bertha en de Gumuz, met elkaar (zie Hoofdstuk 7).

Het verlenen van 'soevereiniteit' aan etnische groepen in het systeem van etnisch federalisme leidde tot een nieuw systeem van rechtsaanspraken. Het versmalde vooral regionaal en lokaal burgerschap tot primordiale identiteit. Het was geen verrassing dat dit tot conflicten leidde tussen zogeheten 'inheemsens' en 'buitenstaanders' (zie Hoofdstuk 7).

Naast het probleem van conflicten is deze dissertatie ook onderzocht in welke mate etnisch federalisme en de nieuwe politieke ordening na 1991 een democratische en legitieme basis aan de Ethiopische staat heeft verschaft (zie Hoofdstuk 2 en 10). Zoals gezegd was de federale herstructurering op etnische grondslag vooral bedoeld om 1. etnische groepen van zelfbeschikkingsrechten (inclusief het recht op afscheiding) te voorzien en 2. een einde te maken aan de etnische afscheidingsoorlogen. Behalve op linguïstisch en cultureel vlak oefenen de regio's tot op heden weinig bestuurlijke en politieke autonomie uit. De EPRDF domineert namelijk direct of indirect alle regeringen op zowel het lokale, regionale als federale niveau (zie Hoofdstuk 3, 10 en 11).

Het slothoofdstuk van de dissertatie bevat een beschouwing over de oorzaken die kunnen verklaren waardoor het Ethiopische federalisme er niet in geslaagd is zijn doelen te realiseren. Daartoe behoren het gemis aan politiek pluralisme en een rechtsstaat, alsmede het gebruik van etniciteit als enig instrument in de organisatie van de staat. Tot slot wordt stilgestaan hoe het huidige federaal stelsel hervormd moet worden door onder meer het invoeren van een overkoepelend burgerschap, het herschikken van inter-regionale territoriale asymmetrie, het verwijderen van de controversiële afscheidingsclausule, en het invoeren van daadwerkelijke democratisering.

Vertaling: Hans Vollaard